

Yulduz NAMAZOVA,

O‘zbekiston Milliy universiteti “Falsafa va Ma’naviyat asoslari” kafedrasida falsafa doktori (PhD)

E-mail: yulduz.namazova@list.ru

ORCID: -0000-0001-9386-4868

Falsafa danlari doktori, dotsent I.Siddiqov taqrizi asosida

MODERN CONCEPTS OF EDUCATION AND EDUCATION: TRADITIONALITY, BEHAVIORISM AND PRAGMATISM

Annotation

In this article, the modern concepts of education and upbringing, as well as the constant updating and advancement of modern foreign pedagogy, among the most common didactic concepts in American and Western European pedagogy, are the traditional paradigm, the rationalist model, and the phenomenological direction, as well as the It is stated that the psychological-pedagogical theories of personality development include neo-existentialism, behaviorism, pragmatism, Freudianism, and others.

Key words: Philosophy, education, essence, enlightenment, upbringing, consciousness, man, society, country, didactics, theory, paradigm.

СОВРЕМЕННЫЕ КОНЦЕПЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ И ОБРАЗОВАНИЯ: ТРАДИЦИОННОСТЬ, БИХЕВИОРИЗМ И ПРАГМАТИЗМ

Аннотация

В данной статье современные концепции образования и воспитания, а также постоянное обновление и продвижение современной зарубежной педагогики, среди наиболее распространенных дидактических концепций в американской и западноевропейской педагогике выделяют традиционную парадигму, рационалистическую модель и феноменологическую модель. Направлена, а также утверждается, что к психолого-педагогическим теориям развития личности относятся неоекзистенциализм, бихевиоризм, прагматизм, фрейдизм и другие.

Ключевые слова: Философия, образование, сущность, просвещение, воспитание, сознание, человек, общество, страна, дидактика, теория, парадигма.

TA'LIM VA TARBIYANING ZAMONAVIY KONTSEPTSIYALARI: AN'ANAVIYLIK, BIXIVIORIZM VA PRAGMATIZM

Аннотация

Ushbu maqolada ta'lim va tarbiyaning zamonaviy kontseptsiyalari, shuningdek, zamonaviy xorijiy pedagogikaning doimiy ravishda yangilanib, borilishi, Amerika va G'arbiy Yevropa pedagogikasida eng keng tarqalgan didaktik tushunchalar orasida an'anaviy paradigma, ratsionalistik model va fenomenologik yo'nalish, shuningdek, ta'lim jarayonida shaxsni rivojlantirishning psixologik-pedagogik nazariyalari neоекзистенциализм, bixeviorizm, pragmatizm, freydizm, va boshqalar o'rin olganligi haqida bayon etiladi.

Kalit so'zlar: Falsafa, ta'lim, mohiyat, ma'rifat, tarbiya, ong, inson, jamiyat, mamlakat, didaktika, nazariya, paradigma.

Kirish. Didaktikadagi an'anaviylik madaniy qadriyatlar relyefi sifatida ta'limning konservativ rolini saqlab qolish g'oyasiga amal qiladi. Ta'lim yangi avlodlarga o'tmish madaniyatining universal elementlarini o'tkazish sifatida qaraladi. An'anaviylik vakillarining standartlashtirilgan dasturlari, an'anaviy o'quv fanlarini o'rganishni nazarda tutadigan tizimli akademik ta'limga yangi xususiyatlar berish niyatida J.Magjot, E.Charte, L.Kro, J.Kapel (Fransiya), G.Kavelti, D.Ravich, Finn (AQSH) va boshqalarning an'anaviy dasturlarini ijtimoiy-pedagogik konseptsiyalari to'g'risida bahs yuritiladi.

Bixiviorizm (inglizcha – xatti-harakat) – texnokratik ta'limning psixologik-pedagogik tushunchasi bo'lib, u insoniyatning fan sohasida so'nggi yutuqlariga asoslangan ta'limni nazarda tutadi. Insoniyatning qiziqishlari, ehtiyojlari, qobiliyatlari, xatti-harakatlarini belgilovchi omillarni o'rganishning zamonaviy usullaridan foydalana olish deya tushuntiradi.

Ta'limning ratsionalistik modelini ishlab chiquvchilar: P.Blum, R.Gagne, B.Skinner (AQSH), O.Fink (Germaniya) va boshqalar – birinchi navbatda ta'lim berish orqali yoshlarning asosiy bilim va qobiliyatlarini jamiyatga amaliy moslashtirish muammosiga asosiy e'tiborlarini qaratdilar. Ular har qanday

ta'lim dasturini ta'lim jarayonida o'zlashtirilishi lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalarning “xulq-atvor repertuariga” aylantirish mumkinligini ta'kidlaganlar. Ta'limning ratsionalistik modeli “zavod maktabi” ma'nosi tasvirida yaxshi yoritilgan: “Insonga xom ashyo sifatida qaraladi, to'g'ri boshqarilsa va ta'sir ko'rsatish usullari ratsional qo'llanilsa, moslashuvchan bo'ladi”. Maktab bilimlari ratsionalistlar tomonidan obyektiv omillar tizimi sifatida qaraladi. O'qituvchi – “maktab-zavod”dagi “menejer” – “menedjerlar” bilim va faktlarni o'quvchilar tomonidan o'zlashtirilishini tartibga soladi. Bu erda o'quvchilarning roli asosan passivdir.

Fenomenologik yo'nalish vakillari orasida ta'limga turli rakursda qarash nuqtai nazari bo'yicha – Abraxam Maslou nomi jahon ilmiy hamjamiyatida ma'lum va mashhur. Ushbu yo'nalish tarafdorlari ta'lim va shaxsiy tarbiyani insonparvarlik yo'nalishini birinchi o'ringa qo'yadilar. Ta'limning insonparvarlik asoslangan bu yo'nalish tarafdorlari maktabni “ishlab chiqarish konveyeri” sifatida baholashdan bosh tortishadi, ular maktabda beriladigan ta'lim, insonning shaxsiy ehtiyojiga qaratilgan va o'quvchini qobiliyat va iste'dodini ochishga undaydigan motivatsiya bo'la oladigan eng yuqori e'tiyot maskani zarur deb hisoblashadi.

Gumanistik psixologik maktab etakchilari: A.Kombs, A.Maslou, K.Rojers (AQSH) – o'quvchi shaxsini hurmat qilishni talab qildilar, o'qitish uslubi va usulini o'zgartirish taklifi bilan chiqishadi. O'qituvchilarni e'tiborli va hushyorlikka chaqirdilar. K.Rojers bolalarning qiziqishlari va ehtiyojlari xususida o'zining "Shaxsning shakllanishi to'g'risida"gi kitobida "Men-konsepsiya" sini tushuntirib, bolani haqiqiy fikr va his-tuyg'ulariga muvofiq tarzda harakat qilishga o'rgatishni taklif qiladi; "o'zingizni tinglashni", "o'zingiz bilan bo'lishni", "boshqa odamlarni tushunish"ni o'rganish muhimligini maslahat beradi.

Ta'lim jarayonida shaxs rivojlanishining psixologik-pedagogik nazariyalari o'z mohiyatiga ko'ra subyektiv va idealistikdir. Bu shuni anglatadiki, ulardagi ta'lim va tarbiya jarayoni inson shaxsini – psixofiziologik faoliyatning xususiyatlarini, uning inson rivojlanishiga ta'sirini, uning xulq-atvorini tushunishga biologik yondashuv asosida tushuntiriladi. Ta'lim va tarbiya maqsadlari, qoida tariqasida, shaxsning o'zini o'zi anglashiga to'g'ri keladi va amalga oshirishning asosiy usuli – bolaning to'liq erkinligi, xatti-harakatlarida cheklolarning yo'qligidadir.

G'arbiy Yevropa va Amerika maktablarida ta'lim jarayonining insonparvarlik yo'nalishi klassik ekzistensializm nazariyasi – inson shaxsi mavjudligi falsafasi (metodi) (lotincha – "ekzistensia" – borliq)ning ifodasidir. Klassik ekzistensializm vakillari: G.Marsel, M.Xaydegger, J.P.Sartr, A.Kamyu, N.A.Berdyayev va boshqalar XX asrning birinchi yarmida burjua falsafasida irratsionalistik oqim yaratdilar. Unda "erkinlik", "mavjudlik" tushunchalari subyektivistik deb talqin etiladi, ya'ni ular insonni ratsionalistik jihatdan tushunishga qarshi turadilar. Ularning talqinicha subyektivistik – hodisalarni shaxsiy kayfiyat va hamdardliklarga qarab baholashni olib keladi, ya'ni voqelik ishtiyosiz, qat'iy ilmiy o'rganilmaydi, ratsional mavjudot va faqat hissiy-axloqiy kontekstda ko'rib chiqadi deya ta'kidlashadi.

Ekzistensializm nazariyasiga ko'ra, har bir individ o'zining namoyon bo'lishida yagona va sharoitlardan xoli shaxsdir. Bundan ta'limning vazifasi – ana shunday ichki erkinlikning namoyon bo'lishiga yordam berish, o'zining betakror hayoti "men"ni ro'yobga chiqarishda har bir xatti-harakati bilan o'zini shakllantirishda yordam berishdan kelib chiqadi.

Pedagogikadagi biopsixologizm yoki neoekzistensializm vakillari ta'limdagi kamchiliklarni konstruktiv tanqid qiladilar, o'quvchilarning qiziqishlari, ruhiyati va individual xususiyatlarini hisobga olishni talab qiladilar.

XX asrning boshlarida bo'lgani kabi, o'quv jarayonini talqin qilishda ratsionalistik (pragmatik) yo'nalishi bilan bixeviorizm nazariyasi hozirda G'arbiy Yevropa va AQSHda psixologlar va o'qituvchilar orasida keng e'tirof etilgan. Bixeviorizm asoschilari: B.Skinner, u D.Uotson, E.Torndayk va boshqalar – o'z vaqtida inson xatti-harakatining tashqi qo'zg'atuvchilar bilan shartliligi to'g'risidagi mexanik konsepsiyani taklif qilganlar. Ushbu psixologik-pedagogik nazariyaning pedagogik qo'llanilishi o'quv jarayonlari bilan bog'liq bo'lgan rag'batlantirish tizimining maxsus tanlovi edi.

Ushbu tendensiyaning zamonaviy vakillari, masalan, amerikalik R.Major, maktab ta'limini ijtimoiy sharoitga moslashtirishga intiladi. O'quvchini bilim, ko'nikma va malakalarning passiv "qabul qiluvchisi" deb hisoblab, texnokratik pedagogika va undan kelib chiqadigan maktabning ratsionalistik modelini taklif qiladilar. Ushbu tizimdag har bir o'quvchi nafaqat ta'lim, balki ta'lim sohasida ham aniq dastur oladi. Natijada, o'quv jarayonida mustaqil fikrlash, ijodkorlik va psixo-emotsional sohani rivojlantirish bilan bog'liq didaktik maqsadlar shakllanadi.

Zamonaviy neofreydchilar yoki psixoanalitik nazariya vakillari: K.Byutner, A.Freyd va boshqalar Z.Freyd kabi inson xarakterini va uning harakatlarini noma'lum psixik jarayonlar

bilan izohlabgina qolmay, balki shaxsning ayrim xususiyatlarini, uning xulq-atvor motivlarini aniqlash va tuzatish uchun psixoanalizdan foydalanadilar. Neofreydchilarning fikriga ko'ra, o'qituvchi psixologik va pedagogik kompetensiyaga ega bo'lishi, "bolani o'zi kabi his qila olishi", tabiiy qonuniyatlarini tushunishi kerak. Bunda psixologik jarayonlarning ishlashi; guruhda munosabatlar mohiyatini tushunish, o'qitish va tarbiyalashning o'yin usullarini o'zlashtirish muhimdir. Shaxsni rivojlantirish muammosida, ta'lim tizimlarida bu kabi turli rivojlantirish usullaridan foydalanish orqali ta'sir ko'rsatish hozirda butun dunyoda mavjud.

Pragmatizm – ta'limning hayot bilan uzviylikda olib borishga yaqinlashishini ta'minlash, amaliy faoliyatda ta'lim maqsadlarni rejalashtirish va bosqichma bosqich rejaga muvofiq amalga oshirish va foydali natijalarga erishishni targ'ib qiluvchi falsafiy va pedagogik yo'nalish.

Pragmatik falsafa asoschilari Charlz Chandlers Pirs (1839-1914) va Uilyam Jeyms (1842-1910) idealizm va materializmdan tashqarida turgan yangi ta'lim falsafasi yaratishga da'vo qildilar. Ilk pragmatistlarning g'oyalari amerikalik faylasuf va pedagog Jon Dyui (1859-1952) tomonidan ishlab chiqilgan. U ularni instrumentalizm deb atashni afzal ko'rgan tizimga olib keldi. Ushbu tizimning asosiy qoidalari quyidagilardan iborat: Ta'limni ta'limdan ajratmaslik kerak. Ta'lim jarayonida bolalarning o'z faoliyatiga tayanish, uni har tomonlama rivojlantirish va rag'batlantirish kerak. Ta'lim va tarbiya nazariy mavhum shakllarda emas, balki aniq amaliy ishlarni bajarish jarayonida amalga oshiriladi, bunda bolalar nafaqat dunyo bilan tanishadilar, balki birgalikda ishlashga, qiyinchiliklar va kelishmovchiliklarni engishga o'rganadilar. Ta'lim jarayoni bolaning manfaatlariga asoslangan bo'lishi kerak.

60-yillarda pragmatizm falsafasi va unga asoslangan pedagogika o'z mashhuriligini yo'qotdi. J.Dyui g'oyalari muvofiq ta'lim jarayonining amaliy yo'nalishi ta'lim va tarbiya sifatining pasayishiga olib keldi. Ilmiy-texnikaviy inqilob sharoitida yanada mustahkam va intizomli bilim va xulq-atvor tamoyillariga ega bo'lgan odamlarga ehtiyoj paydo bo'ldi. Bu 70-yillarda neopragmatizm bayrog'i ostida qayta tiklangan klassik pragmatizmni qayta ko'rib chiqish va modernizatsiya qilishga olib keldi.

J.Dyuing uslubiy ko'rsatmalari yangi tamoyillar bilan to'ldirildi, ta'limni shaxsni ijtimoiylashtirish jarayoni sifatida tushunishning yangi tendensiyalariga moslashtirildi.

Ta'limning neopragmatik konsepsiyasining asosiy mohiyati shaxsning o'zini o'zi tasdiqlash – axborotni mustaqil ravishda olish, tahlil qilish va undan samarali foydalanish qobiliyati, oqilona va samarali yashash qobiliyati tarbiyalanishi nazarda tutiladi. Uning tarafdorlari (T.Brammeld, E.Kelli, A.Kombs, A.Maslou, K.Rojers, S.Guk va boshqalar) ta'limning individualistik yo'nalishini mustahkamladilar. Neopragmatistlar shaxsning harakatlari va baholashlarida to'liq o'zboshimchalikni himoya qiladilar. Bundan tashqari, shaxsning bu xatti-harakatida ular uning faolligi va nekinligining manbasini ko'radilar, chunki u o'z harakatlarida hech narsa bilan bog'liq bo'lmaydi, u faqat o'z xohish-istaklari, irodasi bilan boshqariladi. Tanqidlarga va ko'plab qoidalarni inkor qilishga qaramay, neopragmatizm Amerika pedagogikasida etakchi tendensiya bo'lib qolmoqda va G'arb dunyosining boshqa mamlakatlarida tobora keng tarqalmoqda.

Tarbiyaning qonuniyatlari va tamoyillari. Pedagogik faoliyatdagi natija bolaning rivojlanish xususiyatlarini va ta'lim jarayonining qonuniyatlarini o'zaro bog'laydi. Ta'lim shakllari va ta'limning tarkibiy qismlari o'rtasida barqaror va takrorlanib turadigan muhim aloqalar mavjud. Aynan mana shu tarkibiy qismlar ta'lim jarayonining samaradorligiga ta'sir qiluvchi shart-sharoitlarni aniqlashga yordam beradi.

N.YE.Shurkova: "Ta'lim qonuniyatlarini bilish maqsadga erishishga, ijodkorlikka yo'l ochadi, kasbiy ish beradi, engillik va quvonch keltiradi" –deya ta'kidlaydi[10].

Pedagogikada ta'limning pedagogik qonuniyatlari muayyan sharoitlarda barqaror, takrorlanadigan muhim umumiy xususiyatlarga ega bo'lgan ta'lim jarayonining obyektiv realigini aks ettiradi.

Quyidagi ta'lim qonuniyatlarini alohida ajratib ko'rsatish mumkin:

ta'lim jarayoni faqat bolaning faoliyati va uning atrof-muhit bilan o'zaro munosabati asosida amalga oshiriladi;

ta'lim va rivojlanish faoliyati nima bilan to'ldirilganligi ma'lum bir bolaning psixikasi va ko'nikmalarini rivojlantirishning hozirgi paytdagi haqiqiy individual ehtiyojlari bilan belgilanadi;

birgalikdagi o'quv jarayonida bola va o'qituvchining harakatlari to'g'ridan-to'g'ri proporsionaldir;

bolaning sifatli rivojlanishi uning yaxshi niyat va xavfsizlik sharoitida his-tuyg'ulari va munosabatlarini erkin ifoda etish huquqini amalga oshirish bilan mumkin;

ta'lim faoliyatining har bir epizodi o'qituvchi tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan muvaffaqiyat sharoitida yashovchi bola bilan birga bo'lishi yoki tugatilishi kerak.

Bu qonuniyatlar ta'lim va o'quv jarayonlarining metodlari, vositalari va mazmuniga qo'yiladigan zamonaviy talablarni aks ettiradi.

Ta'limning asosiy tamoyillari ana shu qonuniyatlarga asoslanadi.

Pedagogik adabiyotlarda ta'lim shakllarini tasniflashning keng doirasi mavjud. Ulardagi namunalar soni uch yoki undan ortiq uchraydi.

Ta'limning salbiy natijasi ta'lim munosabatlariga bog'liq bo'ladi. Bular: maqsadga muvofiqligi va unga erishish bilan bog'liq tashkil etiladigan harakatlarning sustligi, tarbiyada amaliyot ta'sirining kamligi, obyektiv va subyektiv omillar, ta'limda o'z-o'zini tarbiyalash intensiv ravishda amalga oshmasligi, rivojlantirish va tayyorlash samaradorligiga nisbatan loqaydlik, o'qituvchining tarbiyaviy ta'siri kamligi, o'quvchining "ichki qobiliyatiga" ga ta'sir ko'rsata olmaslik, pedagogik harakat bilan tarbiyalanuvchining imkoniyatlari muvofiqlashtirilmaslik bir qator muammoli vaziyatlarni olib keladi.

G.M. Afonina ta'limning barcha modellarini uch guruhga ajratadi:

1. Ijtimoiy model. Bu ta'limning jamiyat va uning madaniyatining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish darajasiga bog'liqligini aks ettiradi.

2. Aqliy model. Bu insonning tabiatiga, uning ruhiy xususiyatlariga qarab, ta'lim va rivojlanish munosabatlarini aks ettiradi.

3. Pedagogik model. Ta'lim jarayonining mohiyatini anglatadi.

Ta'lim jarayonining eng umumiy qonuniyatlari:

bola tarbiyasi o'qituvchi tomonidan tashkil etilgan va boshqariladigan faoliyat va muloqotda amalga oshiriladi;

ta'lim jarayonining belgilovchi roli – shaxs, jamiyat o'rtasida va ta'lim subyektlari o'rtasida yuzaga keladigan munosabatlar yig'indisini anglatadi;

ta'lim jarayonining maqsadlari – uning mazmuni, usullari, shakllari va natijalarining o'zaro bog'liqligida amalga oshadi.

Tarbiya tamoyillari – ta'lim jarayonining mazmuni, usullari va tashkil etilishiga qo'yiladigan asosiy talablarni ifodalovchi umumiy boshlang'ich qoidalardir. Bu o'qituvchining harakatlarini belgilaydigan, ma'lum qoidalar va shartlarga rioya qilishni tavsiya qiladigan etakchi g'oyalardir. Ta'lim tamoyillari ta'lim qonuniyatlariga asoslanadi.

Ilmiy-pedagogik adabiyotlarda ta'lim tamoyillarini tasniflashning turlicha yondashuvlari aks ettirilgan.

Yaxlit pedagogik jarayon kontekstida prinsiplarning ikki guruhi ajratiladi: pedagogik jarayonni tashkil etish tamoyillari va o'quvchilar faoliyatini boshqarish tamoyillari.

Ko'pchilik olimlar ta'lim va tarbiya tamoyillarini alohida ko'rib chiqadilar. Darslik va o'quv qo'llanmalarida taklif qilingan tasniflar o'xshash, ammo farqlari mavjud.

Birinchi blok – ayrim pedagogik nashrlarda tamoyillar mazmuni va qonuniyatlari nomini takrorlaydi (I.F.Xarlamov).

Ikkinchi blok – tasniflar ta'lim tamoyillari soni va ularning nomi bilan farqlanadi.

Uchinchi blok – tamoyillar tarbiya jarayonining tarkibiy qismlari bilan ajralib turadi.

Ko'pgina pedagogik nashrlarda keltirilgan ta'lim tamoyillari tasniflarini tahlil qilish asosida ularni ikkita blok shaklida taqdim etish maqsadga muvofiqdir (L.I. Petrova): Birinchi blok an'anaviy tamoyillarni o'z ichiga oladi. Bularga quyidagilar kiradi: ta'lim jarayonining maqsadga muvofiqligi; ta'lim jarayonining birligi va yaxlitligi; ta'limning hayot, mehnat bilan bog'liqligi; boladagi ijobiylikka asoslangan tarbiya; individual, yosh va jins xususiyatlarini hisobga olgan holda; hurmat va talabchanlik birligi; jamoaviy tarbiya. Ikkinchi blokda biz innovatsion tamoyillarni ko'rib chiqamiz: ta'lim jarayonini insonparvarlashtirish; ta'lim jarayonini demokratlashtirish; ta'limning madaniy muvofiqligi; ta'limning tabiiy muvofiqligi; ta'lim jarayonining timsoli.

Xulosa. Ta'lim jarayoni asos bo'ladigan tamoyillar tizimini tashkil qiladi. Hozirgi vaqtda ta'lim tamoyillari tizimi o'zgarishlarga duch keldi. U ta'limning yangi paradigmasi ta'sirida shakllangan va uning asosiy qoidalari va munosabatlarini aks ettiradi.

Ta'lim jarayonida insonparvarlik tamoyili bola shaxsini munosabatlar tizimidagi asosiy qadriyat sifatida ko'rib chiqish imkonini beradi va uning qobiliyatlarini rivojlantirish huquqini amalga oshiradi. Barcha ta'lim ishlari ko'p qirrali shaxsni shakllantirish vazifalariga bo'ysunishni talab qiladi natijada barkamol rivojlangan shaxs tarbiyalanadi. Asosiy qoidalar quyidagilardan; bolaga ishonch, uning o'ziga xosligini tushunish, undagi shaxsiyatni ko'ra olish, bolaning ma'naviy va jismoniy salomatligiga rahna soluvchi tajovuzlardan himoya qilish, bolaning mustaqilligi va tashabbuskorligiga tayanishdan iborat bo'ladi.

Shaxslashtirish prinsipi (shaxsiy yondashuv) shaxsiy fazilatlariga tayanish sifatida tushuniladi, chunki ular ta'lim uchun juda muhim bo'lgan xususiyatlarni – shaxsning yo'nalishini, uning qadriyat yo'nalishlarini, munosabatlarini, faoliyat va xulq-atvorning dominant motivlarini ifodalaydi. Ta'limga shaxsiy yondashuv pedagogdan o'z o'quvchilarining temperamenti, xarakter xususiyatlari, qarashlari, didining individual xususiyatlarini doimiy ravishda o'rganish va yaxshi bilishni talab qilgan holda ularning fikrlash tarzi, motivlari, qiziqishlari, mehnatga munosabati va boshqalarning haqiqiy shakllanish darajasini diagnostika qila olishi lozim. Har bir o'quvchini doimiy ravishda amalga oshirilishi mumkin bo'lgan va tobora murakkablashib borayotgan o'quv faoliyatiga jalb qilishi, o'z-o'zini tarbiyalashning maqsadlari, usullari, shakllarini tanlashda ko'maklashishi o'quvchilarning mustaqilligi va tashabbuskorligini rivojlantirishi lozimdir. Bu jarayonda maktabgacha ta'lim muassasalari va maktab uzviylik bilan bog'langan bo'lib, bu bolalarni tarbiyalash va o'qitishning uzluksiz olib borilishi nechog'lik muhim ekanligini belgilab beradi. Xalq ta'limiga bo'lgan ehtiyoj va maktabgacha ta'lim muassasalariga talablarning oshirilishi, bugungi kunda maktabgacha ta'lim muassasasining pedagogik funksiyasi birinchi o'rinda turishini belgilab berdi. Bunda har bir pedagog Fenomen shaxs sifatida ko'rildi. Bolalar bog'chada, keyin esa maktabda qanchalik muvaffaqiyatli tayyorlanadi? Bu tarbiyachi va o'qituvchining bola bilan

munosabat o'rnata olish qobiliyatini belgilab beradi. Ta'lim usullari va shakllariga tegishli tarbiyaning mazmunini chuqur tushinishi va bolani rivojlantirish missiyasi mas'uliyatini olgan holda, pedagog ijtimoiy mavqei ko'tarilishiga sabab

bo'ladi. Ayni paytda bog'cha va maktab o'rtasida uzviylikni yo'lga qo'yish borasida ham maqsadli ishlar olib borilishi kerak bo'ladi.

ADABIYOTLAR

1. "Learning to be". The world of education today and tomorrow. Paris, 1972.
2. "Learning to be". The world of education today and tomorrow. Paris, 1972; A university of the Future. The Hague M., Nijhoff, 1974. Вульфсон Б.Л. Университет будущего: прогнозы и мифы. / Сов. педагогика. 1975. № 4;
3. Обзор рекомендаций и международных организаций по вопросам развития систем образования. М. 1976.
4. Дьюи Д. Реконструкция в философии. Проблема человека : пер. с англ. М. : Республика, 2003.
5. Образы образования. Западная философия образования. XX век.
6. Спенсер Г. Воспитание умственное, нравственное и физическое. URL: <http://lib.kclais.kiev.ua/files/vospitanie.pdf> (дата обращения: 25.04.2017).
7. Лапшина В. С. Философия образования: на пути к формированию новой области знаний // Философия и общество. Вып. № 4 (72). 2013.
8. Онтология гуманной педагогики / сост. Н. Н. Дорофеева, А. Г. Шишкина. М. :ИД Ш. Амонашвили, 2004. Вып. 9. Спенсер.
9. Делор Ж. Образование: сокрытое сокровище. UNESCO, 1996.
10. Щуркова Н.Е. Воспитание детей в школе. Новые подходы и новые технологии. Ростов на-Дону: Издательство «Учитель», 2001.- с168.